FORORD **6**

KAPITEL 1: DEPONERINGER SOM KILDE TIL RUMLIGE ASPEKTER AF VERDENSOPFATTELSER **8**

1.1 PROBLEMSTILLING OG FREMGANGSMÅDER 8
Fremgangsmåde og disposition *11*
Rumlig organisation og det kognitive landskab *12*
1.2 DE NORRØNE KILDER SOM INDFALDSVINKEL TIL NORRØN MENTALITET OG VERDENSOPFATTELSE 14
De anvendte norrøne kilder *16*
Skjaldedigtene *16*
Eddadigtene som en mundtlig tradition *17*
Rígsþula som eksempel på metoder til at datere digtene *18*
Eddadigtenes datering *20*
Snorris Edda *21*
Den norrøne mentalitet *23*
Brugen af sagaer *24*
De øvrige kilder *25*
Mentalitetsstudier gennem skriftlige og arkæologiske kilder *26*
1.3 BEGREBSAFKLARING, DATERINGS- OG KILDEGRUNDLAG 28
Datering af genstande *28*
Dateringen af våben, redskaber og smykker *29*
Fundnummerering *30*

KAPITEL 2: AT LADE TING FINDE STED **31**

2.1 DEPONERINGER – EN MÅDE AT HÅNDTERE MATERIEL KULTUR 31
Vikingetidens deponeringer *32*
Kategoriseringen af deponerede genstande *36*
Genstande af værdi? *36*
Deponeringer som håndteringsmåde *38*
2.2 RITUALER FINDER STED 39
2.3 KROPPEN I RUMMET 42
Kropsteknikker og kroppens fænomenologi *42*
Krop og habitus *44*
Forholdet mellem kroppe og genstande *46*
2.4 STUDIER AF KULTURLANDSKABER – NEDLÆGGELSERNES TOPOGRAFI 49
Forandringer i kulturlandskabsforskningen *50*
Rummet i praksisteori *51*
Fænomenologiske indfaldsvinkler til landskabsstudier *53*
2.5 LANDSKAB OG KOSMOLOGI 59
Miðgarðr og Útgarðr *59*
Ud af hallen *63*
2.6 AT KASTE MED ØKSEN OG HUGGE MED SPYDET 65
Ritualer og grænser *68*

KAPITEL 3: LANDSKABET I NORDØSTSKÅNE – VED BREDDEN AF SØEN **70**

3.1 OMRÅDETS AFGRÆNSNING OG KARAKTERISTIK 70
Bebyggelser, gravpladser og en enkelt runesten *72*
Sakrale stednavne *73*
3.2. DEPONERINGERNE I NORDØSTSKÅNE 76
Råbelöv sjö *77*
Oppmanna Sjö, Hammarsjön og Helge Å *79*
Ivö Sjö og Skrabe Å *80*
Deponeringernes kronologiske udvikling *82*
Værktøjsdepoter *83*
Værktøjsdepoternes kedler *85*
3.3 VÅDBUNDENS ROLLE I DE NORRØNE KILDER 86
Smeden ved bredden *92*
Kedlen i de norrøne kilder *95*
Kedlen, kroppen og kanten af vandet *99*
3.4 TINGENE BINDES TIL STEDET 103

Kulturelt minde og anvendelsen af landskabet ... *109*

KAPITEL 4: MIDDELSOM HERRED – DE VÅBENFYLDTE VANDLØB ... **111**

4.1 SAKRALE STEDNAVNE ... 112
4.2 DEPONERINGER I MIDDELSOM HERRED ... 114
Ulstrup Bro ... *115*
Nørre Å ... *115*
Fladbro ... *116*
Gudenåen ... *118*
Deponeringer i søer ... *121*
4.3 VANDLØB I DE NORRØNE KILDER ... 123
Vandløb, der løber med våben ... *125*
Vandløb, der løber med blod ... *126*
4.4 BROERNES ROLLE SOM TÆRSKEL OG PASSAGE ... 127
Over vadestedet til tings ... *130*
Struktureringen af Mammen ... *131*
4.5 RUNESTEN FRA OMRÅDET ... 134
Runesten langs Gudenåen ... *135*
Runesten langs Nørreå ... *136*
Indskrifternes opbygning giver indblik i rumlige forestillinger ... *137*
Runesten fra gravpladser og kirker ... *142*
4.6 MATERIELLE METAFORER: DE VÅBENFYLDTE VANDLØB OG BROEN SOM FORBINDER LEVENDE OG DØDE . 143

KAPITEL 5: SOLA OG SULDAL – VED FODEN AF FJELDET ... **148**

5.1 DEPONERINGER FRA TO OMRÅDER I ROGALAND ... 148
Sola ... *149*
Deponeringerne fra Sola ... *149*
Suldal ... *152*
Deponeringer fra Suldal ... *152*
5.2 DEPOTER I UR ... 154
Norske deponeringer i ur ... *155*
Norske værktøjsdepoter ... *157*
Uren i Nordnorge ... *158*
5.3 FJELDENES ROLLE I DE NORRØNE KILDER ... 159
5.4 VÅDBUNDSDEPONERINGER I NORGE ... 162
5.5 KRITERIER FOR AT REGISTRERE ET FUND SOM ET DEPOT ... 165
"Formodentlig en grav" ... *165*
Bygland ... *167*
Deponeringer i det norske område ... *168*

KAPITEL 6: RITUELLE DEPONERINGER I DET SAMISKE OMRÅDE ... **170**

6.1 DE SAMISKE OFFERPLADSER ... 170
6.2 MÖRTTRÄSKET ... 171
De runde vedhæng ... *172*
De korsformede vedhæng ... *173*
De økseformede vedhæng ... *174*
6.3 GRÅTRÄSK ... 176
6.4 DE SAMISKE OFFERPLADSERS DATERING OG PLACERING I LANDSKABET ... 177
6.5 PARALLELLER TIL DE SYDSKANDINAVISKE FUND ... 178
Sjiela ... *180*
6.6 SAMMENSMELTNING AF TO TRADITIONER ... 182
Stokkehåndtag – et andet sammenfaldet mellem norrøne og samiske ritualer? ... *186*
Forholdet mellem samiske offerpladser og norrøne depoter ... *191*

KAPITEL 7: NEDLÆGGELSER I IRLAND OG ENGLAND – HYBRIDE FÆNOMENER OG MØDER MED KRISTNE LANDSKABSOPFATTELSER ... **192**

7.1 NEDLÆGGELSER I IRLAND – HYBRIDE HANDLINGER? ... 192
Skandinaviske våben i irske vådbundskontekster ... *194*
Nedlæggelser ved broer og vadesteder ... *196*
Nedlæggelser ved søer, moser og crannogs ... *197*

Landskabsanvendelse og identitetsdannelse ... *200*
7.2 EN KLOKKE FRA LITURGIEN, EN KOBJÆLDE TIL DYRET? ... 203
Kobjælder fra Skandinavien ... *205*
Klokker i hedenske ritualer? ... *206*
7.3 DEPONERINGER I ENGLAND – AT HÅNDTERE SÆRLIGE GENSTANDE ... 207
De særlige genstande ... *208*
De engelske broer og vadesteder ... *211*
Søerne i det angelsaksiske kognitive landskab ... *212*
7.4 VÅDBUNDEN I EN KRISTEN KONTEKST ... 213
Smeden i det engelske og irske landskab ... *215*

KAPITEL 8: RUMLIGE RELATIONER MELLEM LEVENDE OG DØDE ... 218

8.1 FORTIDEN I FORTIDEN ... 219
Arvegods i yngre jernalder og vikingetid ... *219*
Kontrollen med arvegods ... *220*
Kulturelt minde i et rumligt perspektiv ... *221*
8.2 FJÄLKINGES RUMLIGE ORGANISERING ... 222
Bebyggelsen i Fjälkinge ... *225*
Vådområdet mellem bebyggelserne ... *226*
Struktureringen af vikingetidens Fjälkinge ... *230*
8.3 GL. LEJRES RUMLIGE ORGANISERING ... 232
Deponeringer omkring Gl. Lejre ... *234*
Gravene omkring Gl. Lejre ... *234*
Vikingetidens gravplads ... *235*
Kategoriseringer af levende og døde i vikingetidens Lejre ... *236*
Forestillinger om dødsriget ... *239*
8.4 LANGÅ KIRKEGÅRD ... 241
8.5 FORHOLDET TIL DE DØDE ... 244
Højbrud i arkæologiske kontekster ... *245*
Translatio? ... *246*
Højbrud i de norrøne kilder ... *250*
Højbrud som en del af tingenes biografi ... *251*
Deponeringer i gravhøje ... *255*
Fodgrøfter og broer til dødsriget ... *256*
Distinktioner mellem levende og døde ... *259*

KAPITEL 9. TING SKABER STED – TENDENSER OG SAMMENFATNING ... 261

Små og store handlinger ... *265*
Forandringer over tid ... *266*
Velsignelse af ting og steder ... *269*
Deponeringer som problemløsere ... *270*
Helheder og delheder ... *271*
Ting skabte steder ... *274*

ENGLISH SUMMARY ... 275

PRIMÆRE REFERENCER, INKLUSIV OVERSÆTTELSER ... 280

MUNDTLIG KILDE ... 282

SEKUNDÆRE REFERENCER ... 282

APPENDIKS 1 ... 311

APPENDIKS 2 ... 424